

Amme İdaresi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler ve Türk Yönetim Bilimi*

A. Ümit BERKMAN*

Bu araştırmada, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) tarafından 20 yıldır sürekli olarak yayınlanan ve Türk yönetim bilimine önemli katkılarda bulunan **Amme İdaresi Dergisi'**nde yayınlanan makalelerin konu, veri-türü, yazarı gibi bazı yönlerden incelenmesine çalışılacaktır¹. Süreli yayınların benzer biçimlerde incelenmeleri diğer ülkelerde ve disiplinlerde sıkça görülmektedir. Bu tür çalışmaların bir bölümü akademik kurumları bilimsel dergilere katkıları açısından, diğer bir bölümü de seçilmiş dergilerde yayınlanan makaleleri ilgili disiplinin gelişimine katkıları açısından incelemektedir².

---

* Bu makale, 1987 yılında *Amme İdaresi Dergisi'nde* yayımlanan "Amme İdaresi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler ve Türk Yönetim Bilimi" başlıklı makalenin tıpkıbasımıdır. Makalenin özel sayımızda yeniden basımı için gerekli izni veren makale yazarı Sayın Ümit BERKMAN'a ve TODAİE Amme İdare Dergisi'ne teşekkür ederiz. Makalenin yeniden basımı sırasında görsel tasarım ve bu ilk dipnot dışında makalenin orijinal hali korunmuştur. Orijinal makalenin künyesi şu şekildedir: A. Ümit Berkman, "Amme İdaresi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler ve Türk Yönetim Bilimi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 4, Aralık 1987, s. 19-42.

* Doç. Dr., Bilkent Üniversitesi İşletme Bölüm Başkanı.

¹ Bu çalışma, 1968 – 1977 yılları arasında Amme İdaresi Dergisi'nde yayınlanan 269 makaleyi inceleyen Ümit Berkman ve Kamil Kozan'ın araştırmalarından kaynaklanmaktadır. Bkz., "Amme İdaresi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler Üzerinde Bir İnceleme", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 1, Mart 1979. Daha sonra Berkman 1978 – 1984 yılları arasında Amme İdaresi Dergisi'nde yayınlanan toplam 167 makaleyi konuları, dayandıkları veritürleri ve ele aldıkları "yönetim düzeyleri" açısından incelemiştir. Bkz., "Amme İdaresi Dergisi'nde Yayınlanan Makaleler Üzerinde Bir İnceleme", Sevil Atauz (derleyen), **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 1986.

² Yönetim alanında, akademik ve diğer kurumların dergilere katkılarını inceleyen makaleler için bakınız: M. R. Goodall, J. Barry ve M. B. Westing, "Public Administration Review: 1940 Through 1969", **Public Administration Review**, Cilt: 37, Sayı: 1, 1972; W. A. Jones, Jr. ve C. B. Doss, Jr., "Contributions to the Public Administration Review: 1966 – 1975", **Public Administration Review**, Cilt: 37, Sayı: 3, 1977; W. R. Henry ve E. E. Burch, "Institutional Contributions to Scholarly Journals of Business", **The Journal of Business**, Cilt: 47, Sayı: 1, 1974.

Sosyal Bilimlerin diğer alanlarında aynı tür incelemeler için bakınız: P. A. Yotopoulos, "Institutional Affiliation of Contributors of Three Professional Journals" (*American Economic Review*, *Journal of Political Economy*, *Quarterly Journal of Economics*), **American Economic Review**, Cilt: 51, Eylül 1961; S. G. Hajjar, J. S. Bowman ve J. B. Richard, "A Portrait of the Discipline: The Professional Literature of Political Science in the Seventies", **The Political Science Reviewer**, Cilt: 5, Güz: 1975. Yönetim alanında seçilmiş dergilerdeki makalelerin içeriklerini inceleyen çalışmalara örnek olarak bakınız: J. S. Bowman ve S. G. Hajjar, "The Literature of American Public Administration: Its Contents and Contributors", **Public Administration Review**, Cilt: 38, Sayı: 2, 1978; James L.

Bu araştırmada 1968 -1987 yılları arasında Amme İdaresi Dergisi'nin yirmi cildinde yayınlanan toplam 503 makale "konuları", dayandıkları "veri-türleri", ele aldıkları konuların "yönetim düzeyleri" ve yazarları açısından incelenmiştir. Çalışma özünde Amme İdaresi Dergisi'nin bir portresini çıkaran betimleyici nitelikte olmakla birlikte Türk yönetim bilimi hakkında da belli bazı değerlendirmelere, sınırlı da olsa imkân vermektedir. Bu çalışmanın bulgularından hareketle, genelde yönetim biliminin özeldense Türk kamu yönetim disiplininin durumu, gelişmesi, sorunları, oluşturulması düşünülecek ve bilim ve araştırma politika ve stratejileri hakkında genelleme, değerlendirme ve yorumlamalarda bulunulacaktır. Nitekim Public Administration Review'da 1975 – 1984 yılları arasında yayınlanan makaleleri kullandıkları araştırma yöntemleri açısından inceleyen çalışmanın yazarları da tüm kısıtlamalara ve sakıncalara rağmen bulguları ışığında Amerikan kamu yönetimi disiplini hakkında değerlendirme ve genelleme yapmışlardır³. Bu çalışmada da böyle bir değerlendirmenin yapılması, yapılmamasına tercih edilmiştir. Diğer bir deyişle, Türkiye'de yönetim biliminde önemli bir yayın sayılabilecek **Amme İdaresi Dergisi'nin**, Türk Yönetim Biliminin ve kamu yönetiminin özelliklerini, durumunu ve sorununu yansıtmaması olasıdır⁴.

Araştırma Yöntemi

1968 – 1987 (dahil) yıllarında Amme İdaresi Dergisi'nin yirmi cildinde toplam 503 makale yayınlanmıştır⁵. Bu makaleler konuları itibariyle önce "yönetim" ve "yönetim dışı" olarak sınıflandırılmıştır. "Yönetim dışı" makaleler toplumbilim, siyaset bilimi, hukuk (kamu yönetimi hukuku hariç), iktisat, eğitim, kentbilim ve yerleşme, iletişim, iş hukuku ve çalışma ilişkileri başlıkları altında toplanmıştır. Yönetim alanında ise daha ayrıntılı bir sınıflandırma kullanılmıştır⁶. Yönetim alanındaki makalelerin içerikleri incelendikten sonra bu konu sınıflandırmasında en uygun

---

Perry ve Kenneth L. Kraemer "Research Methodology in the Public Administration Review, 1975 – 1984", **Public Administration Review**, Cilt: 47, Sayı: 3, 1986. Türkiye'de az olmakla beraber benzer çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; Metin Heper, "Türk Kamu Bürokrasi İncelemelerinde Başlıca Temalar ve Kavramsal Metodoloji", **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi**, Cilt 3, 1975; Oğuz Özer, "SBF Dergisinde İktisadi Araştırmalar: 1960 – 71", **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 27; Sayı: 1, 1972.

³ Perry ve Kraemer, "Research Methodology in the Public Administration Review 1975 – 1984", s. 218.

⁴ Psikoloji alanındaki yayınları inceleyen Nuri Bilgin'in çalışması benzer bir örnektir. "Yayınlardan Hareketle Türkiye'de Psikolojinin Gelişim Süresi", **I. Ulusal Psikoloji Kongresi**, İzmir: Ege Üniversitesi Yayını, 1983. Ayrıca bkz., "Türkiye'de Yapılan Psikoloji Araştırmaları Üzerine Bir İnceleme", Sevil Atauz (derleyen), **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, 41 – 51.

⁵ 1987 yılının sonunda, yirminci cildin birinci ve ikinci sayıları yayınlanmış, ancak üçüncü ve dördüncü sayıları yayınlanmadığından araştırma kapsamına alınamamıştır.

⁶ Bu sınıflandırmada bazı önemli değişiklikler yapılarak Berkman ve Kozan'ın sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Söz konusu sınıflandırma kamu yönetimi programları ile bazı temel ders kitapları gözönünde tutularak ana ve alt yönetim konuları saptanmış ve bir hakem heyetine sunulmuş son biçimi verilmiştir.

düştüklerine yerleştirilmiştir. Bu konular aşağıda, örnekleriyle birlikte, sunulmaktadır⁷.

I. Yönetimin Yasal – Yapısal Yönleri

1. Kuruluş-Örgütlenme. (Kamu yönetiminin “teşkilat” boyutuna –görevler, teşkilat yapısı, biçimsel süreçler gibi-ağırlık veren yazıları kapsamaktadır. (Örnek : “Türk Yönetiminde Merkez Kurum ve Kuruluşları”, 19/2)⁸.
2. Kamu Yönetimi Hukuku. (Örnek : “Yönetimsel İşlemlerde Gerekçe İlkesi”, 15/2).
3. İdari Reform. (Kamu yönetiminin özellikle teşkilat boyutunun, yeniden düzenlenmesini içeren yazıları kapsamaktadır. Örnek : “İl Özel İdarelerinde Yeniden Düzenleme” , 2/1).

II. Personel

1. Personel Rejimi. (Kamu personeline ilişkin “yasal yönü” ağırlıklı yazıları içermektedir. Örnek : “657 ve 1327 sayılı Kanunlarla Getirilen Sistemin Nitelikleri ve Yan Ödemeler”, 4/1).
2. Personel Yönetimi. (İşe alma, seçme, değerlendirme, ücret politikası, iş tanımı, hizmetçi eğitim, insan gücü planlaması gibi personel yönetimi konularını ele alan makaleleri kapsamaktadır. Örnek : “Personel Değerlendirmesi”, 7/1).
3. Kamu Görevlileri. (Kamu görevlilerinin nesnel niteliklerini, tutum ve davranışlarını araştıran yazıları içermektedir. Örnek : “İktisadi Devlet Teşekkülleri Yüksek Kademe Yöneticileri”, 1/1).

III. Yönetim ve Organizasyon

1. Örgüt Kuramı. (Örgüt sosyolojisi, örgüt psikolojisi, örgütsel davranış ve örgütsel gelişim konularını da içine almaktadır. Örnek: “Örgüt İklimi”, 11/2).
2. Yönetim İlke ve Yöntemleri. (Örnek : “Örgütlerde Bölümlendirme Yöntemleri”, 15/3).
3. Yöneylem, Sistem Analizi, Organizasyon ve Metod. (Örnek : “Simülasyon”, 13/1).

---

⁷ Bu yönetim konularından bir kısmının – kamu maliyesi, halkla ilişkiler, kamu yönetimi hukuku gibi – neleri içerdiği bellidir. Bir kısım yönetim konuları için de kısa açıklamalarda bulunarak sınıflandırma açıklığı kavuşturulmaya çalışılmıştır.

⁸ Cilt/Sayı.

IV. Yönetim ve Çevre

1. Kalkınma ve Yönetim. (Kalkınma sürecinde kamu yönetiminin rolü ve işlevi ile toplumun kalkınması, kooperatifler gibi konuları içermektedir. Örnek : “Kalkınma Yönetiminde Etkenliğin Arttırılması”, 14/3).
2. Yönetim ve Siyasal ve Sosyo-ekonomik Çevre. (Örnek: “Ekonomik ve Sosyal Gelişme Sürecinde Bürokrasi”, 13/2).
3. Yönetim ve Halkla İlişkiler. (Örnek : “Halkla ilişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu”, 19/1).

V. Kamu Maliyesi

(Örnek : “Türkiye’de Vergi Sorunu Üzerine Düşünceler ve Öneriler”, 11/1).

VI. Genel

(Yukarıdaki konulardan herhangi birine ağırlık vermeden birden fazlasına değinen genel nitelikteki yazıları içermektedir. Örnek : “Kamu Yönetim Sistemimizin Tarihsel Evrimi Üzerine Notlar”, 3/2).

VII. Diğer

(Yukarıdaki konu sınıflandırılmasına yerleştiremeyen yazıları kapsamaktadır. Örnek : “Amme İdaresi Dergisinde Yayınlanan Makaleler Üzerine Bir inceleme”, 12/1).

Yönetim makaleleri konularının yanı sıra bir de “**düzeyleri**” itibariyle kamu yönetimi ve işletme yönetimi olarak sınıflandırılmıştır. Kamu yönetimi düzeyleri ise aşağıdaki gibi ayrıntılandırılmış ve tüm makaleler en uygun düştükleri sınıfa yerleştirilmişlerdir.

I. Kamu Yönetimi

1. Genel İdare. (Kamu yönetimi konularını genel idarenin merkez ve/veya taşra örgütü çerçevesinde-düzeyinde ele alan makaleleri içermektedir. Örnek : “Türkiye’de Vali ve Kaymakamların Fonksiyon ve Yetkileri”, 2/1)
2. Yerel Yönetim. (Kamu yönetimi konularını yerel yönetim çerçevesinde-düzeyinde inceleyen makaleleri kapsamaktadır. Örnek : “Değişen yerel Hizmet Kavramı ve Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu”, 15/4).
3. Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim. (Genel idare ve yerel yönetimler dışında kalan, kamu iktisadi teşebbüsleri gibi kamu kuruluşları çerçevesinde-düzeyinde kamu yönetimi konularını işleyen makaleleri içermektedir. Örnek : “Kamu İktisadi Teşebbüsleri Yatırımları ve Proje Yönetimine İlişkin Sorunlar”, 17/1).

4. Kamu Yönetimi Genel. (Kamu yönetim konularını yukarıdaki düzeylerden herhangi birine ağırlık vermeden birden fazlasında ele alan makaleleri içermektedir. Örnek : “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler”, 19/1).

II. İşletme Yönetimi

(Örnek: “Yönetim Biçimleri, Örgüt Yapısı ve Başarım”, 16/4).

Kamu ya da işletme yönetimi makaleleri içinde **başka bir ülke uygulamasını** ele alan ya da konuyu **tarihsel** açıdan inceleyen makaleler de bulunmaktadır. Sınıflandırmada ve dökümlerde bu husus da göz önünde tutulmuştur. (Örnek: “Japonya’da Yerel Yönetimler”, 17/3; “Tanzimata Kadar Osmanlı Yönetim Sistemi”, 17/2).

Makalelerin incelenmesinde bir diğer boyut da makalelerin dayandıkları **“veritürleri”** olmuştur. Bu açıdan makaleler üç ana kümede sınıflandırılmıştır.

I. Varolan Bilgilere - Verilere Dayanan Makaleler.

Bu makaleler belgelerden (yönetmelik, tüzük, yasa, rapor, kalkınma plan ve programları, yayınlanan istatistikler) ve literatürden elde edilen bilgilere dayanarak, var olan verileri ya da ikinci el verileri derleyen, özetleyen ve bunlara dayanarak sonuç çıkaran çalışmalardır. Belgelere ya da literatüre dayanan makaleler özünde “derleyen-özetleyen” bir nitelikte olduğu gibi, “çözümleyici ve bilgi katan” türde de olabilmektedir. Bu nedenle, var olan verilere dayanan makaleler dörtlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Öte yandan, ne belge ne de literatüre dayanmayan, sadece yazarın genel yorumu ve görüşlerini içeren makaleler ise “genel” başlığı altına yerleştirilmiştir. Sonuçta var olan bilgilere-verilere dayanan makaleler aşağıdaki biçimde sınıflandırılmıştır.

1. Belgelere Dayanan Makaleler

- a. Derleyen-Özetleyen (Örnek: “Anayasa Taslağında Yerel Yönetim”, 15/3).
- b. Çözümleyici-Bilgi Katan (Örnek: “1329 (1913) İdare-i Vilayet Kanunu ve Genel Meclis Üyelerinin Mesleklerine İlişkin Nitelikleri”, 16/1).

2. Literatüre Dayanan Makaleler

- a. Derleyen-Özetleyen (Örnek: “Malzeme Yönetimi”, 11/2).
- b. Çözümleyici-Bilgi Katan (Örnek: “Bir Halk İlişkiler Kuramı Olabilir mi?”, 20/2).
- c. Genel (Örnek: “Kamu Görevlilerinin Eğitimi ve Kamu Yönetimi Akademisi”, 15/2).

II. Birinci El Verilere Dayanan Makaleler

Bu makaleler mülakat, soru kağıdı, gözlem, deney gibi yöntemlerle doğrudan araştırmacı tarafından ilk el toplanan ve yaratılan **özgün** verilere dayanan çalışmalardır. (Örnek: “Yöneticilerin Güç Tipleri ile İşe Yabancılaşma ve İş Doymu Arasındaki İlişkiler”, 16/1).

III. Kuramsal ve Model Geliştiren Makaleler

Bu tür makaleler de özgün niteliktedir. Ancak bu özgünlük birinci el verilere dayanan makalelerin özgünlüğünden farklıdır. Şöyle ki, birinci el verilere dayanan makalelerin özgünlüğü araştırmacının topladığı verilerdir. Burada ise özgünlük geliştirilen modeldedir. (Örnek: “Türk Mevzuatının Bilgisayara Verilmesi ve Bilgisayarda Yeniden Düzenlenmesi”, 13/4).

Makaleler son olarak yazarının çalışmakta olduğu kuruluşun niteliğine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada kuruluşlar üniversiteler, TODAİE ve diğer kuruluşlar olarak üçe ayrılmıştır. Birden çok yazarı olan makaleler birinci yazarın bağlı olduğu kuruluşa göre sınıflandırılmıştır.

Sınıflandırmada yazarın makalesinin yayınlandığı tarihte çalıştığı kuruluş esas alınmıştır.

Araştırma yöntemini özetlemek gerekirse, her bir makale konusu, düzeyi, veri türü ve yazarının bağlı olduğu kuruluş açısından incelenmiş ve sınıflandırılmıştır⁹. Bunu takiben Lotus ve DBASE III + program paketlerinden yararlanılarak bilgisayarda işleme geçirilmiştir. DBASE III + ile konu, düzey, veri türü ve kuruluş boyutlarının her biri için “alanlar” (field) açılmış ve her bir makale “tutanak” (record) olarak girilmiştir. DBASE III +’ün “sorgu” (query) imkanı ile çizelgelerin sayı değerleri bulunulmuştur. Bu değerler daha sonra, Lotus 1-2-3 spreadsheet’in hücrelerine yerleştirilip çizelgeye dönüştürülmüştür.

ARAŞTIRMA BULGULARI - KONU BOYUTU

Yönetim - Dışı Makaleler

AİD’de yayınlanan toplam 503 makalenin 151’i yani %30’u diğer toplumbilimleri dallarındadır. Yönetim-dışı makalelerin dağılımı Çizelge-1’de sunulmaktadır. Belli bir dalda yoğunlaşma göstermeyen bu makaleler toplum bilim, kentbilim ve yerleşme, iktisat, iş hukuku ve çalışma ilişkileri, hukuk, siyaset bilimi, eğitim ve iletişim olarak sıralanmaktadır.

⁹ Ancak yönetim-dışı makaleler, tahmin edileceği gibi, “düzey” itibarıyla sınıflandırılmamıştır.

Yönetim - Makaleleri

Toplam 503 makalenin 352'si yani %70'i yönetim alanındadır. "Yönetimin Yasal-Yapısal Yönleri" ana başlığı altındaki 103 makale yönetim-makalelerinin % 30'unu oluşturmaktadır (bkz. Çizelge-2). "Personel" konusundaki 60 makalenin 19'unun personel rejimi hakkında olduğu da gözönünde tutulursa, yönetim-makalelerinin % 35'inin yönetim konusunun yasal-yapısal yönünü ele aldığı söylenebilir. Bu bulgu, Heper ve Berkman'ın Türkiye'de kamu yönetimi disiplininde yasal yaklaşımın (legalistic approach) ağırlıklı olduğu görüşünü destekler niteliktedir¹⁰. Osmanlı İmparatorluğundan beri süregelen yenileşme girişimleri incelendiğinde, bunların asker ve sivil bürokrat kökenli seçkinlerce yasa çıkarma yoluyla yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, üniversiteler yeni değerleri ve kurumları tanıtmak, yerleştirmek ve yaygınlaştırmak üzere değişim girişimlerinde görevlendirilmiş ve böylece "normatif yaklaşım" üniversitelerde egemen olmuştur. Diğer bir deyişle, toplumsal bilimlerde olguların "ne olduğu" değil "nasıl olması gerektiği" üzerinde durulmuş, bu da üniversitelerde ve akademisyenlerde görgül araştırma geleneği yerine normatif yaklaşım geleneğini güçlendirmiştir. Bu ortamda ancak 1950 sonrasında normatif anlamda idare hukuku anlayışının ötesinde devlet mekanizmasının işleyişini anlamaya yönelik yeni bir disiplin olarak Kamu Yönetimi'ne ilgi duyulmaya başlanmıştır¹¹.

Çizelge 1

YÖNETİM - DIŞI MAKALELERİN KONULARA GÖRE DAĞILIMI

YÖNETİM - DIŞI MAKALE KONULARI	SAYI	YÜZDE
Toplumbilim	25	16.55
Siyaset Bilimi	19	12.58
Hukuk	19	12.58
İktisat	20	13.24
Eğitim	12	7.95
Kentbilim ve Yerleşme	22	14.56
İletişim	5	3.31
İş Hukuku ve Çalışma İlişkileri	20	13.24
Diğer	9	5.96
Toplam	151	100

¹⁰ Metin Heper ve A. Ümit Berkman, **Development Administration in Turkey: Conceptual Theory and Methodology** (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayını, 1980), s. 33 ve passim s. 25-50; ve Metin Heper ve A. Ümit Berkman "Administrative Studies in Turkey: A General Perspective", **International Social Science Journal**, Cilt 31, Sayı: 2, 1979, s. 305 -327.

¹¹ Nermin Abadan-Unat ve Ali Yaşar Sarıbay, "Siyaset Sosyolojisi: Geçmişi, Kapsamı, Türkiye'deki Gelişim Çizgisi ve İlgili Alanlarına Bir Bakış", Atauz (der.), **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, s. 75.

Çizelge 2

YÖNETİM - MAKALELERİNİN KONULARA GÖRE DAĞILIMI

KONU	Sayı	Yüzde
I. YÖNETİMİN YASAL - YAPISAL YÖNLERİ		
1. Kuruluş - Örgütleniş	35	9.94
2. Kamu Yönetimi Hukuku	51	14.48
3. İdari Reform	17	4.83
	103	29.25
II. PERSONEL		
1. Personel Rejimi	19	5.40
2. Personel Yönetimi	29	8.24
3. Kamu Görevlileri	12	3.41
	60	17.05
III. YÖNETİM VE ORGANİZASYON		
1. Örgüt Kuramı	47	13.35
2. Yönetim İlke ve Yöntemleri	21	5.97
3. Yöneylem, Sistem Analizi, O ve M	31	8.81
	99	28.13
IV. YÖNETİM VE ÇEVRE		
1. Kalkınma ve Yönetim	23	6.53
2. Yönetim ve Siyasal ve Sosyoekonomik Çevre	19	5.40
3. Halkla İlişkiler	17	4.83
	59	16.76
V. KAMU MALİYESİ		
	8	2.27
VI. GENEL		
	10	2.84
VII. DİĞER		
	13	3.69
Toplam	352	100.00 (99.99)

Ayrıca Fransız yönetim modelinin örnek alınması kamu yönetimi disiplininin yasal ağırlıklı olması ve idare hukuku ile özdeşleştirilmesi sonucunu doğurmuştur. Nitekim Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin 1956-1976 yıllarındaki ders programları incelendiğinde, "İdare" bölümünün elli dersinden yirmisinin hukuk ve sadece üçünün yönetim konusunda olduğu görülmektedir¹².

Türk Kamu Yönetimi bibliyografyaları da bu durumu yansıtan kaynaklardır. Albert Sturm ve Cemal Mihçioğlu tarafından hazırlanan ve 1928-1957 yıllarını kapsayan ve Metin Heper tarafından hazırlanan ve 1958-1966 yıllarını kapsayan "amme idaresi" bibliyografyaları incelendiği taktirde, bibliyografyalarda yeralan yapıtlardaki yasal ve biçimsel yaklaşımın ağırlığı açıkça göze çarpmaktadır¹³. Ayrıca **Amme İdaresi Dergisi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi** ve bazı yabancı dergilerde 1975 yılına kadar yayınlanan Türk kamu bürokrasisine ilişkin 126 makaleyi içerik analizi ile inceleyen Heper yasal yaklaşımın belirgin ağırlığına dikkati çekmektedir¹⁴.

Bu durumun sürdürüğünü destekleyen diğer bir ipucu da, Heper ve Berkman'ın kamu yönetim bilimcileri ile yaptıkları mülakatlarda görülmektedir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü ve Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde görevli öğretim üyeleri ile 1978 yılında yapılan derinlemesine mülakatlarda, Türkiye'de yakın zamana kadar hukukun kamu yönetimine egemen olduğu görüşü çoğunluktadır¹⁵. Nitekim, AİD'de yayınlanan yönetim -makaleleri içinde üniversite öğretim üyelerince en çok makale (30, % 29.3) kamu yönetimi hukuku üzerine yazılmıştır. Yönetimin yasal-yapısal yönleri ana başlığı altında üniversite öğretim üyelerince yazılan makaleler ise bu kümenin % 43'ünü oluşturmaktadır (bkz. Çizelge-6).

Özetlemek gerekirse, Amme İdaresi Dergisi'ndeki yönetim-makalelerinin % 35'inin yönetimin yasal-yapısal yönleri üzerinde olması, yukarıda sunulan diğer bilgilerle birlikte, Türk kamu yönetimi biliminde yasal ve biçimsel yaklaşımın (olguları "olması gereken gibi" ele alan yaklaşımın) önemini ve ağırlığını göstermektedir.

Konu boyutunda ikinci önemli küme "Yönetim Organizasyon" ana başlığında toplanmıştır. 99 makalenin bulunduğu bu kümede 47 makale örgüt kuramına ilişkindir. Diğer bir deyişle, alt başlıklar içinde, kamu yönetimi hukukundan (% 14.48) sonra, örgüt kuramı % 13.35 ile ikinci gelmektedir. Benzer biçimde, ana başlıklar

¹² Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Lisans Öğretim ve İmtihan Talimatnamesi, Ankara, 1955.

¹³ Türk Amme İdaresi Bibliyografyası, 1928 – 1957 (Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1959); ve Kısa Amme İdaresi Bibliyografyası 1958 – 1966 (Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1966).

¹⁴ Metin Heper, "Türk Kamu Bürokrasisi İncelemesinde Başlıca Temalar ve Kavramsal Metodoloji", **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi**, Cilt 3, 1975.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Heper ve Berkman, **Development Administration in Turkey**, s. 51-68.

itibariyle, “Yönetim Organizasyon”, “Yönetimin Yasal-Yapısal Yönleri”ni takiben ikinci sıradadır.

Ancak örgüt kuramı ile personel yönetimi gibi diğer bazı makalelerde genellikle batı ve özellikle Amerikan literatüründeki kavramların ve modellerin geçerliği olduğu gibi kabul edilerek konular ele alınmaktadır.

Diğer bir deyişle, Türkiye’deki sosyo-kültürel-ekonomik bağlamı hesaba katarak, bu bağlamda bilgi üretmeye yönelik çalışmalar azdır. Halbuki yönetim bilimcilerin Türkiye’deki sosyo-kültürel etkenlere daha duyarlı olmaları ve örneğin örgüt-birey ilişkilerini bu perspektif içinde incelemeleri uygun olur. “Örneğin, bireysel rekabette ziyade karşılıklı bağımlılık ve yardımlaşma temeline dayanan, bireysel sorumluluk ve özerkliği beraberlik kültürüyle bağdaştıran bir sentez Türk toplumu için ayırışma ve bireyselleşmeden daha geçerli olabilir”¹⁶.

Heper ve Berkman’ın “yaklaşım modeli” bu açıdan ilginç ve dikkate değer bir önermedir. Buna göre, bir ülkedeki yönetim kuramcılarının kullanabilecekleri hazır yönetim modellerinin bulunmasına olanak yoktur. Başka yer ve zamanlarda geliştirilmiş modeller belki bazı hipotezlerin geliştirilmesine yarayabilir, ancak son çözümler olarak benimsenemezler. Modeller, kavramlar ve yapıların her ülkede aynı amaçlar bakımından işlevsel olacağı sınanmadan ileri sürülemez. Bu nedenle her ülkede yönetsel yapılar ile siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel yapılar arasındaki etkileşimin incelenmesi ve anlaşılması zorunludur. Her ülkeye özgü toplumsal değişme ve yönetsel değiştirme kuramları o ülkede yapılacak yaratıcı ve “eylem-araştırma” (action-research) yöntemi kullanan bilimsel çalışmaların sonucu geliştirilmelidir.¹⁷

Özetlemek gerekirse, AİD’ndeki yönetim-makalelerinin % 30’unu oluşturan “Yönetim ve Organizasyon” makaleleri genellikle Amerikan yazınındaki kavramlar ve modelleri aktarmakla yetinmektedirler. Ancak, başka bir sosyo-kültürel bağlama dayalı kavram ve modellerin Türkiye’de geçerliliği ve Türk yönetim bilimine katkıları kanımızca sınırlıdır¹⁸.

“Personel “ ana başlığı altında bulunan 60 makale, toplam yönetim-makalelerinin % 17’sini oluşturmaktadır. Bu kümede “Personel Yönetimi” makaleleri % 8 ile ilk

---

¹⁶ Çiğdem Kağıtçıbaşı, “Türkiye’de Sosyal Psikoloji: Eleştiri ve Öneriler”, Atauz (derleyen), **Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, s. 13.

¹⁷ Heper ve Berkman, **Development Administration in Turkey**, s. 1-24. Ancak, yazarlar ABD dışındaki gelişmiş ülkelerde bile bu tür çalışmaların henüz emekleme aşamasında olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca, bkz. M. Heper ve Ü. Berkman, “Türkiye’de Kamu Yönetimi Araştırma ve Eğitiminde Kavramsal Kuram ve Yöntem Sorunları”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 12, Sayı: 2, Haziran 1979.

¹⁸ Bilgin’in ifadesi ile “toplumumuza ve insanlarına özgü bazı olaylarda aktarmacılığın bilimsel bilgi birikimine katkı sağlamayacağı açıktır. Burada tartışma konusu olan bilimin evrenselliği olmadığı gibi ülkelere özgü bilimin olduğu şeklindeki basit iddialar da değil”, “Türkiye’de Yapılan Psikoloji Araştırmaları Üzerine Bir İnceleme”, s. 50.

sırada bulunurken, kamu görevlilerinin nesnel nitelikleri ve tutumları, kamu maliyesinden sonra % 3.4 ile tüm yönetim konuları içinde en az işlenen konu olmuştur. Kamu Maliyesi önemli bir konu olmasına karşın 8 makale ile toplam yönetim-makalelerinin ancak % 2.27'sini oluşturabilmiştir. Ancak, A.B.D.'de yayınlanan genel yönetim konularına yönelik 7 dergide 1970-76 yıllarında yer alan makalelerin % 6.3'ünün kamu maliyesi üzerine olduğu göz önünde tutulursa¹⁹, yukarıdaki % 2.27 yadırganmayabilir. Bu tür yayınlar için belki de maliye dergileri tercih edilmektedir.

“Yönetim ve Çevre” ana başlığı altındaki 59 makale toplam yönetim-makalelerinin % 17'sini oluşturmaktadır. Yönetim olgusunu içinde bulunduğu siyasal ve sosyo-ekonomik çevre ile etkileşimi bağlamında ve kalkınma ile ilişkileri açısından inceleyen makalelerin toplam yönetim-makalelerinin ancak % 12'sini (IV-1 ve IV-2) oluşturması, karşılaştırmalı kamu yönetimi ve kalkınma yönetimi alanlarındaki makalelerin sayıca yetersiz kaldığını göstermektedir. Nitekim, Türkiye’de kamu yönetimi lisans programlarında bu alanlarda ders, ODTÜ - Kamu Yönetimi bölümündeki tek bir ders hariç, görülmemektedir.

ARAŞTIRMA BULGULARI - DÜZEY BOYUTU

Yönetim makalelerinin ele aldıkları ya da konu ettikleri “yönetim düzeyleri” açısından genel idarenin merkez ve taşra teşkilat üzerine yazılanlar yönetim-makalelerinin % 20'sini, yerel yönetimleri ele alan yazılar % 12'sini, hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları üzerindeki makaleler ise yönetim-makalelerinin % 3.4'ünü oluşturmaktadır. (Çizelge 3). Öte yandan yönetim-makalelerinin yaklaşık yarısı (% 47) yukarıda sözü edilen düzeylerden herhangi birinde derinlemesine değil de, konuyu birden çok düzeyde ve genelde incelemektedir. İşletme yönetimi makaleleri ise yönetim-makalelerinin % 17'sini oluşturmaktadır.

Genel idareyi konu edinen yönetim-makalelerinde ağırlık yönetimin yasal-yapısal yönlerinde, yerel yönetimde kuruluş-örgütlenişde, işletme yönetiminde ise örgüt kuramı belirgin bir biçimde başta olmak üzere yönetim ve organizasyon konularındadır. “Kamu Yönetimi-Genel” düzeyinde ise makaleler kamu yönetimi hukuku, idari reform, personel, yönetim ve çevre konularında yoğunlaşmıştır.

Özetlemek gerekirse, genelde yönetim-makaleleri sözü edilen düzeylerden birinde derinlemesine ve ayrıntılı inceleme yerine, konuyu birden çok düzeyde ve böylece genelde incelemektedir. Bu tür çalışmaların yararı olmakla birlikte, ayrıntılı ve odaklanmış çalışmalara olan ihtiyaç da kendini açıkça göstermektedir. Diğer bir deyişle, yönetim-makalelerinin belli bir düzeyde odaklaşmamaları ve genele

¹⁹ Bowman ve Hajjar, “The Literature of American Public Administration”, s. 157.

Çizelge 3

YÖNETİM - MAKALELERİNİN KONU ETTİKLERİ YÖNETİM DÜZEYLERİNE GÖRE DAĞILIMI

KONU	YÖNETİM DÜZEYİ							Toplam	Yüzde
	KY		KV		KV		İşl. Yönetimi		
	Genel İdare	Yerel Yön.	HYYY	Genel	Genel				
I. YÖNETİMİN YASAL - YAPISAL YÖNLERİ									
1. Kuruluş - Örgütlenme	16	15	1	3	-	-	35	9.94	
2. Kamu Yönetimi Hukuku	11	-	1	39	-	-	51	14.49	
3. İdari Reform	5	2	2	8	-	-	17	4.83	
II. PERSONEL									
1. Personel Rejimi	5	-	-	14	-	-	19	5.40	
2. Personel Yönetimi	9	3	-	16	1	-	29	8.24	
3. Kamu Görevlileri	5	-	2	5	-	-	12	3.41	
III. YÖNETİM VE ORGANİZASYON									
1. Örgüt Kuramı	2	2	3	8	32	-	47	13.35	
2. Yönetim İlke ve Yöntemleri	4	-	-	8	9	-	21	5.97	
3. Yöneyim, Sistemanalizi	9	-	1	11	10	-	31	8.81	
IV. YÖNETİM VE ÇEVRE									
1. Kalkınma ve Yönetim	1	11	-	10	1	-	23	6.53	
2. Siyasal ve Sosyoekonomik Çevre	1	-	2	16	-	-	19	5.40	
3. Halkla İlişkiler	2	2	-	9	4	-	17	4.83	
V. KAMU MALİYESİ									
1. Genel	-	5	-	3	-	-	8	2.27	
2. Diğer	-	3	-	7	-	-	10	2.84	
VII. DİĞER									
1. Diğer	1	-	-	9	3	-	13	3.69	
Toplam	71	43	12	168	60	-	352	100	
Yüzde	20.16	12.19	3.4	47.15	17.04	-	100		

yönelmeleri Türk kamu yönetimi disiplindeki görgül araştırma eksikliğinin de bir göstergesidir. Bu soruna ileride değinilecektir. Öte yandan toplam 352 yönetim-makalesinin 29'u (% 8.23) yabancı bir ülke örneği ya da uygulamasını ele almış, 12'si ise (% 3.4) konuyu tarihsel açıdan incelemiştir. Ancak, başka bir ülke örneğinde de belli bir yönetim düzeyinde odaklaşma değil genelde bir inceleme söz konusudur. 29 makalenin 21'i kamu yönetimi-genel düzeyindedir. Benzer durum tarihsel boyutlu yazılar için de geçerlidir. 12 makalenin 7'si kamu yönetimi-genel düzeyindedir. Başka bir ülke örneği en çok kuruluş-örgütleniş ve kamu yönetimi hukuku konularında, tarihsel boyutlu makaleler ise en çok kuruluş-örgütleniş ve "genel" konularında işlenmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI - VERİ TÜRÜ

Yönetim-makaleleri dayadıkları "veri türleri" açısından incelendiğinde, bunların % 87'sinin "var olan bilgilere-verilere", yani literatüre ve belgelere, dayandıkları görülmektedir (bk. Çizelge 4). Bu kümede "çözümleyici ve bilgi katıcı" türdeki makaleler ise % 11 (% 6.25 + % 4.83), "derleyen-özetleyen" türdeki makaleler ise % 76'dır (% 87 - % 11). Yönetim-makalelerinin ancak % 10'u birinci elden toplanan verilere, % 3'ü de özgün kuramsal-kavramsal model çalışmalarına dayanmaktadır.

Varolan bilgileri derleyen, eleştiren ve yorumlayan makalelerin yönetim bilimine katkıları olduğu kuşkusuzdur. Ancak özgün kuramsal model geliştiren ya da birinciel verili görgül araştırmaya dayalı bulguları içeren makalelerin azlığı hem AİD'nin, hem de Türk yönetim biliminin önemli bir sorununu sergilemektedir.

Ancak, bu sorun Türk yönetim biliminden öteye Türkiye'deki toplum bilimlerinin bir sorunudur. Örneğin, sosyal psikolojinin -ki toplum bilimleri içinde ampirik araştırmaya en yakın disiplinlerden biridir- çeşitli dallarında Türkiye'de yayınlanan kitap ve makaleleri "metodolojik yönlerinden" inceleyen Cüceloğlu, yukarıdaki bulgulara çok yakın bir biçimde, bunların % 85'inin "kitabî" çalışmalar %11'inin de "tabii gözlem" metodunu kullanan araştırmalar olduğunu belirlemiş ve diğer toplumbilimlerinde de durumun farklı olmadığını ileri sürmüştür²⁰. Türkiye'de psikoloji ve sosyal psikoloji üzerine yapılan çalışmaları tarayan Bilgin ise sorunu şöyle ifade etmektedir. "Dışa bağımlılık giderek büyümekte ve batıda yapılan araştırmaların taklidi, uygulaması tekrarı, sağlaması, karşılaştırılması, uyarlanması türünden araştırma etkinlikleri ağırlık kazanmaktadır"²¹. Siyaset sosyolojisinde Türkiye'de yapılan çalışmalara ilişkin olarak Abadan-Unat ve Sarıbay da 1960'lı yıllara kadar

²⁰ D. Cüceloğlu, "Türkiye'de Yapılan Sosyo-Psikolojik Araştırmaların Metodolojik Yönden Bir Tetkiki", **Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi** (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1971).

²¹ "Türkiye'de Yapılan Psikoloji Araştırmaları Üzerine", s. 50.

Çizelge 4

YÖNETİM - MAKALELERİNİN DAYANDIKLARI VERİ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI*

YÖNETİM KONULARI	VERİ TÜRLERİ							Toplam	Yüzde
	Belgeler	Literatür	Genel	Birinci-el	Model				
I. YÖNETİMİN YASAL - YAPISAL YÖNLERİ									
1. Kuruluş - Örgütlenme	20 (4)*	13	-	-	2			35	9.94
2. Kamu Yönetimi Hukuku	41 (11)	9	1	-	-			51	14.48
3. İdari Reform	13 (1)	3	-	-	1			17	4.83
	74 (16)	25	1	0	3			103	29.25
II. PERSONEL									
1. Personel Rejimi	17	2	-	-	-			19	5.4
2. Personel Yönetimi	9	12	5	3	-			29	8.24
3. Kamu Görevlileri	3 (1)	(1)	-	8	-			12	3.41
	29 (1)	15 (1)	5	11	0			60	17.05
III. YÖNETİM VE ORGANİZASYON									
1. Örgüt Kuramı	3	27 (3)	1	15	1			47	13.35
2. Yönetim İlke ve Yöntemleri	3	13 (1)	3	1	1			21	5.97
3. Yöneyler, O ve M	9 (4)	13 (1)	3	3	3			31	8.81
	15 (4)	53 (5)	7	19	5			99	28.13

IV. YÖNETİM VE ÇEVRE										
1. Kalkınma ve Yönetim	5	12 (3)	3	3	3	-	23	6.53		
2. Yönetim ve Siyasal - Sosyoekonomik Çevre	2	15 (2)	1	-	1	1	19	5.4		
3. Halkla İlişkiler	2	14 (4)	1	-	-	-	17	4.83		
	9	41 (9)	5	3	1	1	59	16.76		
V. KAMU MALİYESİ										
	2	6 (1)	-	-	-	-	8	2.27		
VI. GENEL										
	-	8 (1)	1	1	-	-	10	2.84		
VII. DİĞER										
	4 (1)	4	2	1	2	2	13	3.69		
Toplam	133 (22)	152 (17)	21	35	11	11	352	100		
Yüzde	37.78 (6.25)	43.2 (4.83)	5.96	9.9	3.12	3.12	100			

* Parantez içindeki rakamlar "çözümleyici ve bilgi katan" tür makale sayısını ifade etmektedir. Örneğin, belgelere dayalı toplam yirmi kuruluş-örgütleniş makalesinin dördü bu niteliktedir.

yabancı yazını, özellikle Anglo-Amerikan yazını, tanıtıcı ya da bu yazındaki yönsemeleri yansıtıcı ve gerek kuramsal, gerek görgül özgünlüğü olmayan çalışmaların çokluğuna değinmişlerdir²². Mardin Türk toplum yapısına ilişkin Türk toplum bilimcilerince yapılan araştırmaların azlığına dikkat çekmektedir²³. Kıray'a göre²⁴, **Tezcan'ın Türk Sosyoloji Bibliyografyası**'na²⁵ dayanılarak yapılan kaba bir tahmin, 1970'e kadar yapılan çalışmaların büyük bir kesiminin, yaklaşık yüzde seksenbeşinin derleme olduğunu göstermektedir. Ne var ki derleme türü çalışmalar, özgün yeni ilişkilerin gözlenmesine ve yorumlanmasına yararlı olmamaktadır.

AİD'de yayınlanan yönetim dışı makalelerde birinci-el verilere dayanan makaleler bu kümenin içinde ancak % 11.92'yi bulmaktadır (bkz. Çizelge 5). Model geliştiren özgün makaleler ise yüzde birin biraz üzerindedir. Diğer bir deyişle gerek yönetim biliminde gerekse diğer toplum bilimlerinde makalelerin büyük bir bölümü var olan bilgi ve verilere dayanmakta, yeni ya da özgün katkı çok sınırlı kalmaktadır²⁶.

Birinci-el verilere dayanan yönetim-makaleleri örgüt kuramı ile kamu görevlileri üzerine yapılan anket çalışmalarını içermektedir. Belgelere dayanan makaleler, tahmin edilebileceği gibi, yönetimin yasal-yapısal yönleri üzerine yoğunlaşmıştır (sırasıyla kamu yönetimi hukuku, kuruluş-örgütleniş, personel rejimi ve idari reform). Literatüre dayanan makaleler örgüt kuramı belirgin şekilde başta olmak üzere "Yönetim ve Organizasyon" ve "Yönetim ve Çevre" konularındadır.

Yönetim-dışı konularda birinci-el verilere dayanan makalelerin % 66.6'sı toplumbilimdedir.

ARAŞTIRMA BULGULARI - YAZARIN BAĞLI BULUNDUĞU KURULUŞ

Makale yazarlarının çalıştıkları kuruluşlar daha önce de belirtildiği gibi üniversite, TODAİE ve diğer kuruluşlar olarak üçe ayrılmıştır. Yönetim makalelerinin % 41.76'sı TODAİE, % 37.78'i üniversite, % 20.45'i diğer kuruluşların mensupları tarafından yazılmıştır (bkz. Çizelge-6).

---

²² "Siyaset Sosyolojisi", s. 89.

²³ Şerif Mardin, "Siyasal Bilimlerde Araştırmalar Tebliğleri Eleştirisi", **Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını, 1971, s. 89.

²⁴ Mübaccel B. Kıray, "Toplum, Bilgi ve Türkiye", Atauz (der.), **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, s. 190.

²⁵ Mahmut Tezcan, **Türk Sosyoloji Bibliyografyası, 1928-1968**, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayını, 1969).

²⁶ Ancak bu durumun Türk toplum bilimlerinden öteye, az gelişmiş ülkelerdeki toplum bilimlerinin ortak sorunu ya da özelliği olduğu söylenebilir. Örneğin, bkz. S. H. Alatas, "The Captive Mind in Development Studies", **International Social Science Journal**, Cilt 24, 1972. Ayrıca, mikro-düzye ve makro-düzye araştırma konusuna ilişkin bkz. Ayşe Öncü, "Sosyoloji Araştırmaları Oturumu Üzerine Yorum", Atauz (der.), **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, s. 237-238.

Çizelge 5

YÖNETİM - DIŞI MAKALELERİN DAYANDIKLARI VERİ TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

YÖNETİM - DIŞI MAKALELER	VERİ TÜRLERİ						
	Belgeler	Literatür	Genel	Birinci-el	Model	Toplam	Yüzde
Toplumbilim	0	10 (2)*	2	12	1	25	16.55
Siyaset Bilimi	5 (2)	9	3	2	-	19	12.58
Hukuk	14 (6)	3 (1)	1	1	-	19	12.58
İktisat	5 (4)	12 (4)	2	1	-	20	13.24
Eğitim	2	9 (2)	-	-	1	12	7.95
Kentbilim ve Yerleşme	2 (1)	19 (4)	-	1	-	22	14.56
İletişim	(1)	3 (2)	-	1	-	5	3.31
İş Hukuku ve Çalışma İlişkileri	14 (1)	5	1	-	-	20	13.24
Diğer	-	9 (1)	-	-	-	9	5.96
Toplam	43 (15)	79 (16)	9	18	2	151	100
Yüzde	28.47 (9.93)	52.32 (10.6)	5.96	11.92	1.32	100	

* Parantez içindeki rakamlar "çözümleyici ve bilgi katan" tür makale sayısını ifade etmektedir.

Örneğin literatüre dayalı on toplumbilim makalesinden ikisi bu türdedir.

Çizelge 6

YÖNETİM MAKALELERİNİN YAZARLARININ BAĞLI OLDUKLARI KURULUŞLARA GÖRE DAĞILIMI

KONU	YAZARIN BAĞLI OLDUĞU KURULUŞ				
	Üniversite	TODAİE	Diğer	Toplam	Yüzde
I. YÖNETİMİN YASAL - YAPISAL YÖNLERİ					
1. Kuruluş - Örgütlenme	15	14	6	35	9.94
2. Kamu Yönetimi Hukuku	39	1	11	51	14.48
3. İdari Reform	3	12	2	17	4.83
	57	27	19	103	29.25
II. PERSONEL					
1. Personel Rejimi	3	12	4	19	5.40
2. Personel Yönetimi	4	20	5	29	8.24
3. Kamu Görevlileri	3	5	4	12	3.41
	10	37	13	60	17.05
III. YÖNETİM VE ORGANİZASYON					
1. Örgüt Kuramı	25	18	4	47	13.95
2. Yönetim İlke ve Yöntemleri	9	10	2	21	5.97
3. Yöneylem, O ve M	6	12	13	31	8.81
	40	40	19	99	28.13

IV. YÖNETİM VE ÇEVRE

1. Kalkınma ve Yönetim	7	7	9	23	6.53
2. Yönetim ve Siyasal Sosyo-ekonomik Çevre	4	12	3	19	5.40
3. Halkla İlişkiler	4	10	3	17	4.83
	15	29	15	59	16.76

V. KAMU MALİYESİ

	2	3	3	8	2.27
--	----------	----------	----------	----------	-------------

VI. GENEL

	4	5	1	10	2.84
--	----------	----------	----------	-----------	-------------

VII. DİĞER

	5	6	2	13	3.69
--	----------	----------	----------	-----------	-------------

Toplam

	133	147	72	352	100
--	------------	------------	-----------	------------	------------

Yüzde

	37.78	41.76	20.45	100	
--	--------------	--------------	--------------	------------	--

Çizelge 7
YÖNETİM - DIŞI MAKALELERİN YAZARLARININ BAĞLI OLDUKLARI KURULUŞLARA GÖRE DAĞILIMI

KONU	YAZARIN BAĞLI OLDUĞU KURULUŞ				
	Üniversite	TODAJE	Diğer	Toplam	Yüzde
Toplumbilim	21	3	1	25	16,56
Siyaset Bilimi	8	7	4	19	12,58
Hukuk	14	-	5	19	12,58
İktisat	6	10	4	20	13,24
Eğitim	7	3	2	12	7,94
Kentbilim ve Yerleşme	17	3	2	22	14,56
İletişim	2	2	1	5	3,31
İş Hukuku ve Çalışma İlişkileri	5	14	1	20	13,24
Diğer	5	4	-	9	5,96
Toplam	85	46	20	151	100
Yüzde	56,29	30,46	13,25	100	

TODAİE mensuplarının yazarı oldukları toplam 147 yönetim-makalesi ana konular itibariyle nisbeten dengeli dağılmış olup sıralanışı şöyledir: Yönetim ve organizasyon, personel, yönetim ve çevre, yönetimin yasal-yapısal yönleri. Öte yandan üniversite öğretim üyelerinin yazarı oldukları toplam 133 yönetim-makalesi ise ağırlıklı olarak yönetimin yasal-yapısal yönleri (57/133 yani % 43'ü) ve yönetim ve organizasyon (40/133 yani % 30) üzerindedir. Bu iki konu üniversite öğretim üyelerinin yazdığı yönetim-makalelerinin % 73'ünü oluşturmaktadır.

Diğer kuruluşların mensubu olan yazarlar ise sırasıyla yönetimin yasal-yapısal yönleri, yönetim ve organizasyon, yönetim ve çevre ve personel konularında katkıda bulunmuşlardır.

Yönetim-dışı makalelerin % 56'sı üniversite öğretim üyelerince, % 30.5'u TODAİE ve % 13.5'u diğer kuruluşların mensubu olanlar tarafından yazılmıştır (bkz. Çizelge-7). Üniversite öğretim üyelerinin katkıları nisbi olarak yönetim-dışı makalelerde daha fazladır (% 56 - % 38) diğer kuruluşların mensubu olan yazarların yönetim ve yönetim-dışı konularda katkıları ise aynı orandadır.

Konu itibariyle, üniversite öğretim üyeleri toplumbilim, kentbilim ve hukuk, TODAİE mensupları iş hukuku ve çalışma ilişkileri iktisat ve siyaset bilimi, diğer kuruluş mensupları ise hukuk, siyaset bilimi ve iktisat alanlarında ağırlıklı olarak katkıda bulunmuşlardır.

Öte yandan, yönetim-makalelerinin 22'si (% 6'sı) birden çok yazarlıdır. Yönetim-dışı makalelerde de bu yüzde aynıdır. "Ortak yayın" sayısının azlığı Türkiye'de sosyal bilimcilerin yeterince ortak çalışmalarda bulunmadığının bir göstergesi de sayılabilir. Nitekim, başka bir araştırmada da, yönetim bilimcileri disiplinlerarası yaklaşımın ve işbirliğinin eksikliği ile ortak çalışmaların azlığından söz etmişlerdir²⁷. Benzer bir değerlendirme özelde sosyal-psikoloji ve genelde Türkiye'de sosyal bilimler için yapılmış, disiplinlerarası ve ortak çabalı araştırmaların eksikliği ile bilim üretiminin örgütlenmemesinden yakınılmıştır²⁸.

Veri türleri yazarın kuruluşu arasındaki ilişkiye bakıldığında (Çizelge-8) yönetim-makaleleri içinde birinci-el veriye dayalı çalışmaların % 49'u (17/35) üniversite, % 37'si TODAİE ve % 14'ünün diğer kuruluşların mensuplarına ait olduğu görülmektedir. Model geliştiren makalelerde ise üniversite öğretim üyelerinin katkı oranları hayli yüksektir (% 73). Öte yandan çözümleyici ve bilgi-katan tür makalelerde üniversite ve TODAİE üyelerinin katkıları aynı orandadır. Yönetim-dışı makalelerde ise birinci-el veriye dayalı çalışmaların % 72'si üniversite öğretim üyelerine aittir (Çizelge-9).

²⁷ Heper ve Berkman, *Development Administration in Turkey*, s. 61.

²⁸ Ali S. Gitmez, "Yorum: Sosyal Psikoloji ve Türkiye'de Sosyal Psikolojik Araştırmalar", Atauz (derleyen), *Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi*, s. 59-60.

Çizelge 8

**YÖNETİM MAKALELERİNİN DAYANDIKLARI VERİ TÜRLERİNİN
YAZARLARININ BAĞLI BULUNDUKLARI KURULUŞLARA GÖRE DAĞILIMI**

VERİ TÜRLERİ							
Kuruluş	Belgeler	Literatür	Genel	Birinciel	Model	Toplam	Yüzde
Üniversite	51 (12)*	56 (4)	1	17	8	133	37.78
TODAİE	51 (5)	74 (11)	9	13	-	147	41.76
Diğer	31 (5)	22 (2)	11	5	3	72	20.45
Toplam	133 (22)	152 (17)	21	35	11	352	100
Yüzde	37.78 (6.25)	43.2 (4.83)	5.96	9.94	3.12	100	

* Parantez içindeki rakamlar "çözümleyici ve bilgi katan" tür makale sayısını ifade etmektedir. Örneğin, üniversite öğretim üyelerince yazılan belgelere dayalı 51 makalenin 12'si bu niteliktedir.

Çizelge 9

**YÖNETİM - DIŞI MAKALELERİN DAYANDIKLARI VERİ TÜRLERİNİN
YAZARLARININ BAĞLI BULUNDUKLARI KURULUŞLARA GÖRE DAĞILIMI**

VERİ TÜRLERİ							
Kuruluş	Belgeler	Literatür	Genel	Birinciel	Model	Toplam	Yüzde
Üniversite	21 (9)*	49 (8)	1	13	1	85	56.29
TODAİE	15 (4)	26 (6)	2	3	-	46	30.46
Diğer	7 (2)	4 (2)	6	2	1	20	13.25
Toplam	43 (15)	79 (16)	9	18	2	151	100
Yüzde	28.47 (9.93)	52.32 (10.6)	5.96	11.92	1.32	100	

* Parantez içindeki rakamlar "çözümleyici ve bilgi katan" tür makale sayısını ifade etmektedir. Örneğin, üniversite öğretim üyelerince yazılan belgelere dayalı yönetim-dışı 21 makalenin 9'u bu niteliktedir.

Kendi içlerinde bakıldığında üniversite öğretim üyelerinin makalelerinin dayadıkları veri türleri literatür (56/133, % 42), belgeler (% 38.35), birinci-el (%12.78) ve model geliştiren (% 6) olarak sıralanmaktadır. TODAİE için bu sıralama literatür (% 50), belgeler (% 34.7), birinci-el (% 8.84) ve genel (% 6.12)'dir. Diğer kuruluşların mensubu olan yazarlar ise kendi içlerinde en çok belgelere (% 43) dayalı çalışma yapmışlardır. "Genel" türdeki makalelerin bu küme içindeki oranı nisbi olarak yüksektir (% 15.28). Yönetim-dışı makaleler için de yukarıdaki sıralamalar geçerlidir.

Ayrıca yıllar itibariyle değişimi görebilmek üzere 1968-1987 yılları iki on yıllık döneme bölünmüştür. Bu iki dönemin karşılaştırılması sonucu en ilginç bulgu, yönetim-makalelerinin toplam makaleler içindeki oranının ikinci on yılda düşmesidir. Yirmi yıllık dönem itibariyle toplam makalelerin % 70'ini (352/503) oluşturan yönetim-makaleleri, ikinci on yıllık dönemde % 60'ı bulmaktadır. Diğer bir deyişle, yönetim-dışı makalelerin toplam makaleler içindeki ağırlığı ikinci on yıllık dönemde artış göstermiştir. AİD yönetim bilimi dışında diğer toplum bilimleri için de yayın imkanı tanıyan bir dergi olmaktadır. Bu açıdan Türkiye'de toplum bilimlerine ilişkin yer yer yaptığımız genellemelerin bir temele dayandığı da söylenebilir. Konular itibariyle büyük değişiklikler olmamakla birlikte, nisbi olarak kuruluş-örgütlenme, yöneylem ve O ve M, halkla ilişkiler makalelerinde artış, kamu görevlileri, idari reform, personel rejimi ve kalkınma yönetimi makalelerinde azalma görülmekte, öte yandan kamu yönetimi hukuku ve örgüt kuramı makaleleri her iki dönemde de aynı önemlerini korumaktadırlar.

SONUÇ

Bu araştırmada **Amme İdaresi Dergisi'**nde yirmi yıl içinde yayınlanan 503 makale bazı temel boyutlarda incelenmiş ve ortaya çıkan tablo ve sonuçlardan hareketle, Türk yönetim ve kamu yönetimi bilimi hakkında sınırlı da olsa bazı değerlendirme ve genellemelerde bulunulmuştur. Bunlardan konu, düzey, veri-türü ve yazar ve kuruluş boyutları itibariyle belli başlı olanları aşağıda kısaca özetlenmiştir.

- AİD'indeki yönetim-makalelerinin % 35'inin yönetimin yasal-yapısal yönleri üzerinde olması ve üniversite öğretim üyelerince en çok yazılan makalelerin kamu yönetimi hukuku olması gibi diğer hususlar da Türk kamu yönetimi biliminde **yasal ve biçimsel yaklaşımın** önemini ve ağırlığını göstermektedir. Kamu yönetiminde yasal boyut kuşkusuz önemli ve gereklidir. Ancak, yasal yaklaşımın disipline ege-men olması da sakıncalıdır. Böyle bir durumda olgular "olması gereken gibi" ele alınır ve "olduğu gibi" irdelemesi cılız kalır. Öte yandan, en çok makale yazılan ikinci konu olan örgüt kuramı ile personel yönetimi makaleleri ise çoğunlukla Amerikan literatüründeki kavramlar ve modelleri aktarmakla yetinmekte ve dolayısıyla Türkiye'deki sosyo-kültürel bağlamı gözönüne almamaktadırlar. Böyle bir durum-

da da Türkiye’de geçerliliği kuşkulu ya da belirsiz bir bilgi dolaşımı ve birikimi oluşmaktadır.

- Genelde yönetim-makaleleri sözü edilen düzeylerden birinde derinlemesine ve ayrıntılı bir inceleme yerine, konuyu birden çok düzeyde ve böylece daha genelde incelemektedir. Bu tür çalışmaların yararı olmakla birlikte, **ayrıntılı ve odaklanmış çalışmaların eksikliği** belirgindir.

- AİD’ndeki gerek yönetim, gerekse yönetim-dışı makalelerde, birinci-el verilere dayanan ya da özgün kuramsal-kavramsal model geliştiren makaleler toplam makalelerin ancak % 10’u dolayındadır. Diğer bir deyişle, makaleler var olan bilgilerin **derlenmesine ve yorumlanmasına** yöneliktir. Bu sorunun diğer toplum bilimlerinde de olduğu görülmektedir.

- Yönetim ve yönetim-dışı makalelerin % 94’ü tek yazarlıdır. “Ortak yayın” sayısının azlığı, disiplinlerarası yaklaşımın ve işbirliği eksikliğinin bir göstergesi sayılabilir.

Bu sonuçlar ve değerlendirmeler ışığında, Türk yönetim bilimine ilişkin aşağıdaki **öneriler** tartışmaya sunulmaktadır.

- Genelde toplum bilimlerinde bilim ve araştırma politikası geliştirmek ve planlamak ve özelde birinci-el verili görgül araştırmaya dayalı bulguları içeren çalışmaları teşvik ve koordine etmek üzere, belki de TÜBİTAK benzeri bir sosyal bilimler **araştırma kurumunun** oluşturulması.

- Yönetim bilimi araştırma faaliyetlerinin daha kapsamlı ve etkin bir biçimde desteklenmesi için üniversiteler, TODAİE, Türk Sosyal Bilimler Derneği ve araştırmacılar arasında daha yakın bir işbirliğinin sağlanması.

- Yönetim bilimi araştırma ve çalışmalarının ithal kavram ve modelleri aktarma ve uyarılmanın ötesinde, Türk somutuna uygun özgün kavram ve modeller geliştirmeye yönelmesi.

- Bunun için de yönetim alanında yapılacak özgün ve yaratıcı araştırmalara **mali destek** sağlanması. Örneğin, **Academy of Management Review** ve **Academy of Management Journal** gibi çok tanınmış iki dergide 1984 yılında yayınlanan 105 makalenin % 80’i mali destek gören bir araştırmaya dayalıdır²⁹. Daha düşük olmakla birlikte **Public Administration Review**’da 1975-1984 yıllarında yayınlanan makalelerin % 40’ı mali destek görmüştür³⁰.

- Kamu yönetimi ve işletme lisans-üstü programlarının araştırmaya yönelik programlar olması için daha açık ve kesin ilkeler ve kurallar oluşturulması ve uygulan-

²⁹ Perry ve Kramer, “Research Methodology in the Public Administration Review, 1975-1984”, s. 220.

³⁰ a.y.

ması. Örneğin, yüksek lisans ve özellikle doktora tezlerinin mümkün olduğunca hipotez geliştiren ve/veya sınavan tür araştırmaları içermesi.

- Yönetim bilimi araştırmalarının bulgu ve sonuçlarını derleyen bir envanter düzeni ya da bilgi-bankası oluşturulması. Örneğin bu bağlamda Türk kamu yöneticisinin ve süreçlerinin bilimsel verilere dayalı olarak profilinin çıkarılması.

- İşletme yönetimi ile daha yakın ilişkiler içine girilerek yönetim bilimi genelinde işbirliğinin geliştirilmesi.

- **Amme İdaresi Dergisi** gibi yönetim bilimi dergilerinin en az yılda bir sayılarını sempozyum gibi belirli ve odaklaşmış konular üzerindeki özgün makalelere ayırmaları.

Bu araştırmanın bulguları ve değerlendirmeleri diğer bazı çalışmaların bulguları ve değerlendirmeleri ile desteklenerek Türk yönetim bilimine ilişkin genellemelerde bulunulmuş ve bazı öneriler tartışmaya sunulmuştur. Bu genellemeler her genelleme gibi belli bazı sakıncalar içermektedir. Bunun gibi, gündeme getirilen önerilerin bir kısmı yeni olmayıp, bir süredir tartışılmaktadır; bir kısmı uzun vadeli gelişmelere bağımlıdır; bir kısmı da belki pratik görünmemektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki özellikle 1970'lerin sonlarına doğru çoğunluğu görgül araştırmaya dayalı yayınlarda (kitaplarda) bir artış dikkati çekmektedir³¹. Bunlar üzerinde de yapılacak bir araştırma ile, Türk kamu ve yönetim bilimine ilişkin daha sağlıklı genellemelerde bulunulabilir. Ancak bu sorunlara ve eksikliklere karşın, yararlanılabilir yönleri olduğu inancıyla bu çalışma ilgililerin dikkatine ve görüşlerine sunulmaktadır.

---

³¹ Önemli bir bölümü TODAİE tarafından yayınlanan bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Cemal Mihçioğlu, **Daha İyi Bir Kamu Hizmeti İçin**, Ankara: AÜSBF Yayını, 1972; Gencay Şaylan, **Türkiye'de Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji**, Ankara: TODAİE, 1974; Doğan Canman, **Türkiye'de Kesimlerarası İnsangücü Hareketliliği**, Ankara: TODAİE, 1975; Cemil Cem, **Türk Kamu Kesiminde Üst Düzey Yöneticileri**, Ankara: TODAİE, 1976; Metin Heper, **Türk Kamu Bürokrasisinde Gelenekçilik ve Modernleşme**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayını, 1977; Yücel Ertekin, **Örgüt İklimi**, Ankara: TODAİE, 1978; Metin Kazancı, **Halkla İlişkiler Açısından Yönetim ve Yönetilenler**, Ankara: AÜSBF Yayını, 1978; Ömer Bozkurt, **Memurlar: Türkiye'de Kamu Bürokrasisinin Sosyolojik Görünümü**, Ankara: TODAİE, 1980; Turgay Ergun, **Türk Kamu Yönetiminde Önderlik Davranışı**, Ankara: TODAİE, 1981; Ülkü Dicle, **Yönetimsel Başarının Değerlendirilmesi ve Türkiye Uygulaması**, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, 1982.